PROGRAMA DE TRANZIȚIE PENTRU ȘCOLILE SECUNDARE DE FETE -1909

Prof.dr.Elena Gheorghe
Școala Gimnazială "G.E.Palade" Buzău

În urma Raportului Ministrului Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Instrucțiunii publice cu nr. 45 318/909 și al Jurnalului Consiliului de Miniștri încheiat în ședința din 16 iulie 1909 cu nr. 1018, Carol I a emis prin decret regal, la 29 iulie 1909, programele școlare pentru școlile secundare de fete care urmau să intre în vigoare începând cu 1 septembrie 1909.[1]

Conform acestora, în ciclul inferior – clasele I-IV – numărul de ore săptămânale, pe ani școlari era următorul:

clasa I: 30 ore,
clasa a II-a: 31 ore;
clasa a III-a: 32 ore;
clasa a IV-a: 32 ore;
clasa a V-a complementară, obligatorie pentru cursul inferior: 30 ore.[2]

Ciclul superior era împărțit în secția clasică și secția modernă. Elevii care parcurgeau cursul superior al secției clasice aveau săptămânal 31 ore în clasa a V-a, 30 ore în clasa a VI-a și câte 32 ore în clasele a VII-a și a VIII-a. Cei care frecventau secția modernă, parcurgeau săptămânal 33 ore de curs în clasele a V-a, a VII-a și a VIII-a, respectiv 32 de ore în clasa a VI-a.[3]

Istoriei, ca disciplină de studiu atât în ciclul inferior, cât și în cel superior, îi erau alocate câte 2 ore săptămânal. Programa de tranziție cuprindea mai multe instrucțiuni în ceeea ce privea predarea acestei discipline, stabilindu-se câteva obiective, ca de exemplu: "*să întărească personalitatea elevului prin exemplele de energie și izbândă pe care i le arată; să cultive sentimentul patriotic și național; să dezvolte puterea de inițiativă și convingerea despre progresul continuu al omenirii; să dezvolte sentimentul de rezistență împotriva neprevăzutului sau năpastei istorice; să dezvolte simțul vieții actuale și al datoriilor poporului nostru.*" [4]

În cursul inferior al școlilor secundare de fete se acorda o atenție deosebită plasării în timp și spațiu a evenimentelor importante din "*istoria generală și mai ales din istoria națională, care vor servi ca material istoric bine câștigat pentru tot restul vieții*", folosindu-se o expunere mai mult biografică, relevându-se mai ales "*marile personalități conducătoare și caracterele mari*".[5]

În cursul superior se vor consolida cunoștințele acumulate anterior, cu accent pe istoria grecilor, romanilor și a altor mari popoare din istoria modernă. Se punea totodată accent pe

---

[1] *Monitorul Oficial*, nr. 135, 17 septembrie 1909, p. 5443
[2] *Ibidem*
[3] *Ibidem*, p. 5444
[4] *Ibidem*, p. 5461
[5] *Ibidem*

personalitățile de seamă ale istoriei naționale, inclusiv personalități feminine marcante. Elevele clasei a VIII-a studiau și câteva din izvoarele istoriei naționale, iar în tratarea secolului al XIX-lea urmăreau probleme de natură economică, socială și morală. Se recomanda studiul amănunțit al evoluției poporului nostru în momentele hotărâtoare prin comparație cu fapte similare din istoria altor popoare, obținându-se astfel "puncte de sprijin pentru ilustrarea problemelor vieții, care interesează mai mult epoca actuală".[6]

Trebuia să se studieze condiția socială a femeii la greci, romani și popoarele germanice, urmărindu-se evoluția din punct de vedere social-economic până în acel moment. Istoria militară se rezuma doar la menționarea războaielor importante.

Deși se specifica rolul important al cronologiei în studiul istoriei, se preciza folosirea a cât mai puține date istorice, datarea pe secole fiind total înlăturată; erau foarte importante conexiunile dintre evenimentele istorice pe care cadrul didactic era obligat să le găsească în funcție de nivelul clasei.

Programa prevedea și ore la dispoziția profesoarei, "*rămase libere pentru repetiție*", în care puteau fi studiate "*lecturi istorice privitoare la viața de familie și la ocupațiile femeii în toate timpurile*".[7]

Studiul istoriei trebuia să pornească și să se bazeze permanent pe intuiția fenomenelor istorice concretizate în monumente, îmbrăcăminte, vase de navigație, etc, folosindu-se drept materiale didactice atlasele istorice. Pornind de la reprezentarea grafică, cu sau fără culori, de exemplu a unui castel medieval, profesoara va căuta ca prin întrebări scurte să facă o lecție asupra întregii vieți medievale. Alături de exemplul prezentat, catalogat ca "*intuiție materială*", în instrucțiuni se face referire și la "*intuiții pur sufletești*", folosite cu precădere în primii ani ai cursului inferior, cu trimitere directă la povestire și dramatizarea evenimentelor istorice ale căror personaje "*trebuiau să lucreze ca niște actori vii pe scena minții copilului*".[8]

Ca metodă principală de predare se recomanda povestirea orală a lecției. Ea trebuia să fie:

- clară și în termeni obișnuiți, fără fraze lungi;
- enumerarea faptelor să fie sistematică și fără reveniri;
- metoda citirii după manual, cu profesoara în clasă, nu poate fi tolerată decât pentru clasa I și în mod excepțional în clasa a II-a.

Nu trebuia să lipsească schema lecției de pe tablă.[9]

Instrucțiunile fac referire și la manualele de istorie, un manual bun datorându-se "*talentului și priceperii pedagogice a autorului*".[10] Sunt stabilite de legiuitor câteva condiții pedagogice ale manualului de istorie:

- pentru cursul inferior, lecția nu trebuie să depășească trei pagini în primele două clase și cinci pagini în celelalte;
- trebuie evitată folosirea multor nume proprii în aceeași lecție;

---

[6] *Ibidem*
[7] *Ibidem*
[8] *Ibidem*
[9] *Ibidem*
[10] *Ibidem*

- pentru uniformitatea scrierii se recomandă ca toate numele proprii din istoria veche să se scrie în forma lor latină, iar cele din evul mediu, epoca modernă şi contemporană să se scrie şi să se pronunţe după ortografia lor originală, cu excepţia celor românizate;
- gravurile, singurele mijloace didactice, trebuiesc introduse în manual; vor fi înlăturate însă gravurile cunoscute din istoria românilor, ca de exemplu cele care îi înfăţişează pe Traian, Mircea cel Bătrân, Mihai Viteazu etc, şi înlocuite cu costume boiereşti, interiorul unei locuinţe în secolele trecute, etc.[11]

Un rol important îl aveau lecturile istorice. De exemplu, în clasa a V-a complementară, programa şcolară consacra acestora 2 ore pe săptămână urmărindu-se ca elevele să înţeleagă că omenirea a progresat foarte mult, iar acest progres a fost îndelung şi greu, rezultatele lui *"trebuind introduse la noi pentru a spori puterea de vitalitate a naţiunii noastre"*.[12]

Din aceste considerente, lecturile vor înfăţişa cât mai deplin şi mai viu epocile istorice, din analiza şi compararea acestora elevele trebuind să înţeleagă progresele făcute.Se specifica foarte clar că *"se va urmări progresul, mai ales din acele puncte de vedere, care pot fi mai uşor pricepute de o româncă şi care sunt mai de folos pentru viitoarea ei viaţă"*.[13]

Pentru anul de studiu menţionat anterior, programa şcolară prevedea:

- 3 lecţii despre agricultură, pornind de la ideea *"omul cucereşte pământul/ pământul cucereşte pe om"*;
- 4 lecţii despre industrie, inclusiv istoria materiilor prime, a motorului, tipul clasei şi al poporului industrial;
- 4 lecţii despre comerţ, începând cu cel antic până la expoziţii internaţionale şi noţiunea de credit;
- 3 lecţii despre mijloace de comunicaţie, cucerirea pământului prin mijloace de transport şi comunicarea intelectuală (poştă, telegraf);
- 4 lecţii despre artele plastice, pornindu-se de la caracterul colectiv al artei primitive şi ajungând la caracterul individualităţii creatoare in epoca nouă;
- 3 lecţii despre muzică şi literatură;
- 4 lecţii despre naţiune, inclusiv despre tradiţii, obiceiuri, limbă;
- 4 lecţii despre situaţia femeii din antichitate până în timpurile de azi[14]

Se poate observa că legislaţia şi politica şcolară a lui Spiru Haret avea la bază câteva principii, printre care caracterul naţional şi principiul educaţiei patriotice, manifestat prin importanţa deosebită acordată limbii materne, istoriei şi geografiei în ambele cicluri, primar şi gimnazial.

Caracterul practic al actului educaţional a fost o altă caracteristică a sistemului reformator gândit de Spiru Haret. A structurat programele şcolare creând scurtături pentru teoria cea întortocheată, astfel încât *„cei care termină liceul şi chiar numai gimnaziul să nu se mai găsească cu totul dezarmat în lupta pentru viaţă"*. Lucrul manual a fost încurajat,

---

[11] *Ibidem*
[12] *Ibidem*
[13] *Monitorul Oficial*, nr. 135, 17 septembrie 1909, p 5462
[14] *Ibidem*

deoarece dezvolta abilitatea elevului *„de a şti să se servească de mâinile sale pentru când ele vor trebui să-l hrănească"*.

Haret a dezvăluit preocuparea exclusivă a întregului nostru învăţământ pentru instrucţie, în dauna educaţiei. Accentul era pus, ca şi astăzi, pe însuşirea unui mare volum de cunoştinţe, fără a se lua în seamă formarea conştiinţei civice: *„Se poate prea bine concepe un bun cetăţean şi părinte de familie care nu ştie istoria coifului lui Alexandru cel Mare; însă cineva care nu va avea iubire de familie şi de ţară, onestitate, curaj civic şi militar, abnegaţiune, simţ de dreptate, activitate, energie, nu e cu putinţă a fi cetăţean folositor; din contra, va fi mai mult decât un ignorant o piedică, dacă nu un pericol pentru ţara şi familia lui"*.[15]

[15]. Spiru C. Haret, *Raport general asupra învăţământului secundar prezentat d-lui ministru al Instrucţiunii Publice şi Cultelor*, Bucureşti, 1884, în "Operele lui Spiru C. Haret", vol. I, p.109